

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอโดยลำดับดังนี้

1. ความหมายของการแนะแนวอาชีพ
2. ปรัชญาพื้นฐานของการพัฒนาอาชีพและการแนะแนวอาชีพ
3. หลักการแนะแนวอาชีพ
4. วิธีการหรือกระบวนการแนะแนวอาชีพ
5. ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพและการเลือกอาชีพ
6. ปัญหาและแนวทางป้องกันในเรื่องการพัฒนาอาชีพ
7. การจัดบริการแนะแนวและการแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา
8. งานวิจัยภายในประเทศ
9. งานวิจัยในต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการแนะแนวอาชีพ

การแนะแนวอาชีพ เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลรู้จักวางแผนและเตรียมตัวให้พร้อม เพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต มีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพไว้ดังนี้

อนุพงษ์ สุขเกษม (2527 : 52) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพ สรุปได้ว่าการแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการหนึ่งซึ่งช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเตรียมตัวเลือก

และประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับความคิด ความสามารถ และความสนใจของตน ตลอดจน
การเตรียมตัวบุคคลเพื่อประกอบอาชีพ การช่วยให้บุคคลมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และช่วยให้บุคคลสามารถ
พัฒนาอาชีพของตน

จำเนียร ช่างโชติ และคนอื่น ๆ (2524 : 167) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพ
สรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการช่วยบุคคลแต่ละคนให้รู้จักการเลือกอาชีพ การเตรียมตัว
สู่อาชีพ โดยเริ่มตนจากความสามารถรู้จักตนเอง รู้จักวางแผนอนาคต รู้จักตัดสินใจเลือกงานอาชีพด้วย
ตนเองอย่างฉลาดอันจะก่อให้เกิดผลเป็นที่พึงพอใจและมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

วนิดา แดงสุภา (2525 : 1) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพโดยสรุปได้ว่า
การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่การแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อ เพื่ออาชีพ แนะแนว
การประกอบอาชีพ ตลอดจนช่วยให้นักเรียนสามารถพิจารณาตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนใน
สังคมนั้น ๆ อันจะทำให้สามารถดำรงชีพได้อย่างเจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองและประสบความสำเร็จในชีวิต

จากความหมายเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพของนักการศึกษา นำมาพิจารณาพอสรุปได้ว่า การ
แนะแนวอาชีพ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลรู้จักตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบสัมมาชีพ รู้จัก
การเตรียมตัว การปรับปรุงตัวให้มีลักษณะที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ ตลอดจนการวางแผนและ
เตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับงานและประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

ปรัชญาพื้นฐานของการพัฒนาอาชีพและการแนะแนวอาชีพ

วรรณ พรมบมย์ (2528 : 2-6) ได้กล่าวถึงปรัชญาพื้นฐานของการพัฒนาอาชีพและ
การแนะแนวอาชีพไว้ดังนี้

1. กิจกรรมทั้งสองเป็นเรื่องที่จะต้องกระทำต่อเนื่องระยะยาว
2. ควรทำเป็นระบบ โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง รู้จักการสำรวจ
อาชีพและการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพและฝึกอาชีพ
3. ควรให้นักเรียนรู้จักตนเอง รู้เรื่องกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของบ้านเมือง สังคม
เศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ

4. ควรหาทางให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการตัดสินใจ อันจะเป็นเครื่องช่วยให้ความสะดวกแก่นักเรียนแต่ละคนให้พัฒนาตนเองไปสู่อาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการแนะแนวอาชีพ

การจัดบริการแนะแนวอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา ได้เริ่มพัฒนาเมื่อปีการศึกษา 2528 นี้เอง (มะเคือ เสงมา. 2529 : ไม่มีเลขหน้า) เพราะทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักว่า การพัฒนาเด็กให้มีความรอบรู้ในโลกกว้างทางอาชีพ การรู้จักตนเอง การปรับปรุงบุคลิกภาพ การรู้จักตัดสินใจ เป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก เพื่อให้การจัดการแนะแนวอาชีพบรรลุตามจุดหมายและสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ ดังที่ นักการศึกษาและนักแนะแนว ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการแนะแนวอาชีพไว้หลายท่าน ได้แก่

วชิร ทรัพย์เต็ม (2523 : 3-6) ได้กล่าวว่า การแนะแนวอาชีพที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้ดำเนิน การแนะแนวควรยึดหลัก ดังนี้

1. การแนะแนวอาชีพ ควรเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. การแนะแนวอาชีพ ต้องยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคล
3. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่อง
4. การแนะแนวอาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคล
5. การแนะแนวอาชีพจะต้องคำนึงถึงความต้องการด้านเศรษฐกิจและโอกาสที่บุคคลจะได้

ได้ทำงาน

6. การแนะแนวอาชีพ ไม่ได้มีจุดประสงค์เพียงการช่วยให้บุคคลตัดสินใจเลือกอาชีพได้เท่านั้น แต่เป็นการช่วยให้บุคคลมีเจตคติที่ถูกต้อง ปราศจากอคติ พิจารณาลึกลง ๆ โดยใช้เหตุผล ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพและมีหลักในการตัดสินใจและการทำงาน

7. การแนะแนวอาชีพ ควร เป็นกิจกรรมที่จัดในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
8. การแนะแนวอาชีพ ควรมีการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอก
9. ผู้ทำหน้าที่แนะแนวอาชีพของตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทั่วไป

10. ผู้ทำหน้าที่แนะแนวอาชีพต้องตระหนักถึงการตัดสินใจเลือกอาชีพ ควรมีความยืดหยุ่น

11. ผู้ทำหน้าที่แนะแนวอาชีพ จะต้องมีความเป็นนักแนะแนวที่ดี โดยได้รับการฝึกอบรม

ทางแนะแนวโดยเฉพาะ

12. ผู้ทำหน้าที่แนะแนวอาชีพต้องตระหนักว่า การเลือกอาชีพและการประกอบอาชีพของบุคคลมีความสำคัญต่อประเทศชาติ โดยเฉพาะทางานเศรษฐกิจและสังคม

13. ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ เป็นสิ่งที่ต้องศึกษา เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ
อนุพงษ์ สุขเกษม (2527 : 52-53) ได้เสนอหลักการแนะแนวอาชีพ สรุปได้ดังนี้

1. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่อง การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในระยะยาวและค่อยเป็นค่อยไป ควรจะเริ่มการแนะแนวอาชีพตั้งแต่วัยประถมศึกษาตอนต้นขึ้นไปในระดับมัธยมศึกษา จนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา

2. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ของการอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เกี่ยวกับอาชีพ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ เจตคติ และค่านิยมของสังคม รวมถึงการพัฒนาตนเองให้เข้ากับสภาพสังคม

3. การแนะแนวอาชีพ เป็นกระบวนการที่องการความร่วมมือจากทุกฝ่าย

4. การแนะแนวอาชีพ เป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลตัดสินใจด้วยตนเอง โดยยึดหลักในเรื่องของการให้บุคคลเป็นผู้กำหนดชีวิตตน

5. การแนะแนวอาชีพ เป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือบุคคลอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ผู้บุคคลรู้จักตนเอง ระบุแนวทางอาชีพอย่างกว้างขวาง รู้จักตัดสินใจเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับตน ใ้มีโอกาสดึกษา ปักฝน อบรม หรือสัมผัสเกี่ยวกับงานอาชีพทาง ๆ ตามความเหมาะสม ช่วยให้ผู้บุคคลมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา

6. มีการติดตามผลและประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ทันกาลสมัยอยู่เสมอ
กรมวิชาการ (2528 : 2-27) ได้ให้หลักการจัดบริการแนะแนวอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. การจัดบริการแนะแนวอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา จะต้องจัดเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา และให้สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา หลักการและจุดหมายของหลักสูตร รวมทั้งวัตถุประสงค์ของโรงเรียนประถมศึกษาด้วย

2. การแนะแนวอาชีพต้องสอดคล้องกับกระบวนการสอนของครูทุกคน และจะต้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเรียนรู้ทางวิชาการ รวมทั้งพัฒนาการด้านอื่น ๆ ตามจุดหมายและหลักการของหลักสูตร

3. การจัดบริการแนะแนวอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา ต้องถือเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนในการดำเนินการร่วมกัน

4. การจัดบริการแนะแนวอาชีพ การจัดบริการจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อได้มีการวางนโยบายและแผนปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องทุกระดับชั้น เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองไปตามขั้นตอนได้

5. การบริการแนะแนวอาชีพจะบรรลุผลสำเร็จก็ต่อเมื่อได้รับความช่วยเหลือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งสถานประกอบการในท้องถิ่น

6. การจัดบริการแนะแนวอาชีพจะต้องสัมพันธ์กับปัญหาต่าง ๆ ในท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

จากแนวคิดเกี่ยวกับหลักการแนะแนวอาชีพดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ควรพัฒนาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา เป็นกระบวนการช่วยให้นักเรียนมีเจตคติและความเข้าใจถูกต้องต่ออาชีพต่าง ๆ รู้จักตนเองทั้งด้านคุณลักษณะและค่านิยมทางอาชีพ ทั้งนี้เพื่อเตรียมตัวเลือกอาชีพได้สอดคล้องกับตนเอง เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในท้องถิ่น โดยอาศัยการประสานงานร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกับการแนะแนวที่ดีและได้รับการฝึกอบรมทางการแนะแนวอาชีพ โดยเฉพาะเพื่อเป็นเครื่องประกันได้ว่าการเลือกอาชีพจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการหรือกระบวนการแนะแนวอาชีพ

เพื่อให้ได้ผลในการพัฒนาการแนะแนวอาชีพในสถานศึกษาให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2528 : 14) ได้เสนอแนะวิธีการและมาตรการพอสมควร ดังนี้

1. ควรมีเครื่องมือ เช่น แบบทดสอบความถนัด ความสนใจ ความสามารถ และบุคลิกภาพ

ที่เชื่อถือได้อย่างเพียงพอ เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองทุกด้านอย่างถูกต้อง และควรมีแฟ้มประวัติ หรือระเบียบสะสมรวบรวมข้อมูลเหล่านั้นไว้อย่างถูกต้อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความคงที่หรือความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อันจะช่วยในการทำนายแนวโน้มที่นักเรียนควรศึกษาหรือควรประกอบอาชีพในอนาคต รวมทั้งกิจกรรมแนะแนว 1 คาบ/สัปดาห์ เพื่อฝึกการตัดสินใจ และการปรับตัวที่เหมาะสม

2. ควรมีระบบข้อมูล การให้ข่าวสารทางอาชีพและความต้องการของตลาดแรงงาน อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพในแบบและวิธีการต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ โปสเตอร์ สไลด์ วีดีโอเทป หรือการจัดการบรรยาย จัดนิทรรศการทางอาชีพ การให้เด็กได้พบปะสัมภาษณ์บุคคล ประกอบอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นการกระตุ้นความสนใจ สร้างเจตคติหรือค่านิยมที่ดี และได้ข้อมูลที่ถูกต้องสำหรับการพิจารณาตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองต่อไป

3. ควรมีระบบการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจได้ในกรณีที่เกิดสับสน หรือมีความขัดแย้งในตัวเองจนไม่สามารถตกลงใจเลือกสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้

4. ควรมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลองเรียนหรือฝึกฝน หรือหาประสบการณ์ทางอาชีพ อันเป็นกิจกรรมที่มุ่งสำรวจตัวนักเรียนเองโดยมีการจัดการเรียนที่ยืดหยุ่นและส่งเสริมค่านิยมของนักเรียนโดยเฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตลอดจนควรมีร่วมมือจากสถานประกอบการ หรือแหล่งประกอบอาชีพอิสระต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

5. ควรจัดบริการทางานพิเศษ ในขณะที่นักเรียนกำลังศึกษาและงานที่นักเรียนจะไปประกอบอาชีพหลังจบการศึกษา รวมทั้งการติดต่อหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนให้นักเรียนกู้ยืมไปประกอบอาชีพส่วนตัวในกรณีที่จบการศึกษาแล้ว

6. ควรมีระบบติดตามผลขณะที่นักเรียนกำลังศึกษาและฝึกงานในสถานศึกษาและหลังจากที่นักเรียนจบการศึกษาไปแล้วว่าโดยผลอย่างไร ควรปรับปรุงพฤติกรรมในการแนะแนวในด้านใด เพื่อประโยชน์ในการจัดบริการด้านนี้ต่อไป

จากข้อเสนอแนะกระบวนการและมาตรการในการแนะแนวอาชีพข้างต้น สรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพควรต้องมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางอาชีพที่เป็นปัจจุบัน เชื่อถือได้ การให้ข่าวสารทางอาชีพและความต้องการของตลาด ควรให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง โดยอาศัยเทคโนโลยีและการให้นักเรียนได้สัมผัสกับผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยตรง นอกจากนั้น

ควรจัดทำงานให้นักเรียนได้ฝึกและมีรายได้พิเศษ ตลอดจนควรมีการติดตามและประเมินผลในระยะ
ต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพและการเลือกอาชีพ

เนื่องจากการประกอบอาชีพมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ทั้งนี้เพราะการประกอบ
อาชีพไม่เพียงแต่จะสนองความต้องการของมนุษย์ด้านเศรษฐกิจ เพียงอย่างเดียว แต่ยังสนองตอบ
ความต้องการด้านสังคมและจิตใจอีกด้วย โดยเหตุนี้จึงมีนักจิตวิทยาและนักการแนะแนวได้ให้ความสนใจ
เกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพ และกลุ่ม
การเลือกอาชีพ

1. กลุ่มทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพ

วิชัย ทรัพย์เต็ม (วิชัย ทรัพย์เต็ม. 2522 : 122 ; อ้างอิงมาจาก Super. 1960 :
271-283) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า มโนคติประกอบหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล
เมื่อถึงเวลาที่บุคคลต้องเลือกอาชีพ มักจะมีโอกาสเลือกได้น้อย ทั้งนี้อาจเกิดจากนิยามารกาของการ
ให้คำเ็นรอยตามอาชีพของนิยามารกา จึงมีการบีบคั้นจากนิยามารกา ฐานะทางเศรษฐกิจและ
สังคม ยิ่งกว่านั้นโอกาสจำกัดในทางสังคมอาจมีอิทธิพลต่อการกำหนดอาชีพของบุคคล แม้จะมีชีวิตจำกัด
อยู่หลายประการ แต่ทั้งนี้ก็ยังมิได้เสียภาพในการเลือกอาชีพอยู่ นอกจากนั้น ซุปเปอร์ ได้อธิบาย
กระบวนการพัฒนาการด้านอาชีพ สรุปได้ดังนี้

1.1 ช่วงเวลาของการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดของตนเอง การพัฒนาความสามารถ
และความสนใจ (Growth Stage) การพัฒนาการดังกล่าวนี้อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความคิดใน
เรื่องอาชีพโดยทั่วไประยะนี้อยู่ในช่วง 14 ปีแรกของชีวิต ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น 4 ระยะดังนี้คือ

1.1.1 ระยะแรกคือ ระยะที่เด็กยังไม่สนใจการเลือกอาชีพ (Pre-
Vocational Substage) ระยะนี้อยู่ในช่วง 3 ปีแรกของชีวิต

1.1.2 ระยะที่สองเมื่อเด็กคิดถึงเรื่องอาชีพ แต่เป็นลักษณะเพื่อฝัน

(Fantasy Substage) ระยะนี้บุคคลมีอายุระหว่าง 4-10 ปี

1.1.3 ระยะที่สามเมื่อเด็กพิจารณาความสนใจของตนในอาชีพต่าง ๆ

(Capacity Substage) ระยะนี้บุคคลมีอายุระหว่าง 11-12 ปี

1.1.4 ระยะที่สี่เป็นระยะที่เด็กพิจารณาความสามารถในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ระยะนี้บุคคลมีอายุระหว่าง 13-14 ปี

1.2 ช่วงเวลาของการสำรวจตนเอง สำรวจอาชีพเริ่มมีประสบการณ์จากการทดลองทำงานและทำกิจกรรมต่าง ๆ (Exploration Stage) ที่เกี่ยวกับงานอาชีพ เป็นช่วงที่บุคคลตระหนักว่า อาชีพเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต ช่วงนี้บุคคลมีอายุระหว่าง 15-24 ปี แบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

1.2.1 ระยะแรกเป็นระยะที่บุคคลเริ่มพิจารณาเลือกอาชีพ โดยยังไม่ได้ตัดสินใจแน่นอนหรือตัดสินใจไว้เป็นการชั่วคราว (Tentative Substage) โดยพิจารณาจากความถนัด ความสนใจ การเห็นคุณค่าของอาชีพนั้น ๆ รวมทั้งความสามารถและโอกาสในการทำงาน ระยะนี้บุคคลจะมีอายุระหว่าง 15-17 ปี

1.2.2 ระยะที่สองเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาการด้านอาชีพ (Transition Substage) ระยะนี้บุคคลจะพิจารณาเลือกอาชีพจากสภาพความเป็นจริงมากขึ้น ระยะนี้บุคคลจะมีอายุระหว่าง 18-21 ปี

1.2.3 ระยะทดลองปฏิบัติงาน (Trial Substage) เป็นระยะที่บุคคลได้ประเมินความถนัด ความสามารถและความเหมาะสมต่าง ๆ ในการทำงาน ระยะนี้อายุระหว่าง 20-24 ปี

1.3 ระยะที่บุคคลตกลงใจที่จะประกอบอาชีพอย่างแน่นอน (Establishment Stage) อาจเป็นไปได้ว่าในช่วงต้น ๆ ของระยะนี้อาจมีการทดลองงานหรือเปลี่ยนงานได้ ถ้าพบว่า งานนั้นไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นที่พอใจ โดยมากหากเป็นงานระดับวิชาชีพ การทดลองงานหรือเปลี่ยนงานจะน้อย ช่วงนี้จะอยู่ในอายุระหว่าง 25-34 ปี แบ่งเป็น 2 ระยะ

1.3.1 ระยะที่บุคคลลงมือประกอบอาชีพที่ได้เลือกสรรแล้ว แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงงานไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นที่พอใจ (Trial Substage) บางรายอาจไม่มีขั้นนี้

เพราะประกอบอาชีพเป็นการถาวรเลย ไม่เปลี่ยนงาน ในช่วงนี้อายุประมาณ 25-30 ปี

1.3.2 ระยะที่บุคคลลงมือประกอบอาชีพอย่างถาวร (Stabilization Substage) ช่วงนี้อายุระหว่าง 31-44 ปี

1.4 ระยะที่บุคคลมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ (Maintenance Stage) ในระยะนี้บุคคลมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพที่เลือกแล้วและสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ช่วงนี้อายุประมาณ 45-65 ปี

1.5 ระยะที่ประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลจะเสื่อมลง เนื่องจากความชรา (Decline Stage) ช่วงนี้อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป แบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ

1.5.1 ช่วงที่บุคคลเริ่มลดประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ (Declination) ช่วงนี้อายุประมาณ 65-70 ปี

1.5.2 ช่วงที่บุคคลเลิกประกอบอาชีพโดยสิ้นเชิง (Retirement) ช่วงนี้เป็นช่วงที่บุคคลจะใช้ชีวิตในบั้นปลายด้วยการพักผ่อนหาความสุขให้แก่ตนเอง โดยไม่ประกอบอาชีพหลักใด ๆ อายุประมาณ 71 ปี เป็นต้นไป

ประเสริฐ ชูสิงห์ และคนอื่น ๆ (2529 : 129-130) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาการทางอาชีพของเด็กอายุ 12 ปี ถึง 21 ปี สรุปได้ว่า การพัฒนาการทางอาชีพของเด็กแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

1. ระยะความคิดเพ้อฝัน (Fantasy Period) เป็นระยะเด็กตอนต้น เมื่อเด็กคิดเห็นถึงอาชีพที่อยากเป็น โดยแสดงออกด้วยการเล่นเกมสต่างๆ เช่น ทำราวจับตุ๊กตา หมอกับคนไข้ การสวมบทบาทเช่นนี้ เป็นการลอกเลียนแบบพ่อแม่และบุคคลใกล้ชิด รวมทั้งสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ ที่เด็กสังเกตเห็นและจดจำมา ดังนั้นการเลือกอาชีพของเด็กในระยะนี้จะไปตามใจชอบและไม่มีกฎเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกอาชีพ

2. ระยะการเลือกอาชีพไว้เป็นการชั่วคราว (Tentative Period) แบ่งเป็น 4 ขั้นคือ

2.1 ขั้นแห่งความสนใจ (Interest Stage) เด็กเริ่มเกิดความสนใจในบางอาชีพ

2.2 ขั้นวิสัยสมารถ (Capacity Stage) ขั้นนี้เด็กจะเริ่มมองเห็นขอบเขตความสามารถของตนเองในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง

2.3 ขั้นคุณค่า (Value Stage) เป็นช่วงที่เด็กรู้จักคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ทั้งเงินเดือน รายได้ หรือเกียรติภูมิ ความมีหน้าที่ในสังคม

2.4 ขั้นหัวเลี้ยวหัวต่อ (Stage of Transition) เป็นขั้นของการรวบรวมข้อมูลในการเลือกอาชีพ ซึ่งเป็นผลมาจากขั้นก่อน ๆ หากเด็กพร้อมที่จะทำสิ่งใดลงไปก็เพราะเขาเห็นว่าเขาต้องการทำอะไรและควยวิธีการอย่างไร

3. ระยะเวลาเลือกที่สมจริง (Realistic Choice Stage) ซึ่งเป็นระยะสุดท้าย มีทั้งการสำรวจและการแสวงหาข้อมูล เด็กจะปฏิบัติตามวิธีการหาข้อมูลที่เป็นจริง โดยพยายามศึกษาหาความรู้เขาสูงการอาชีพและหาประสบการณ์จากการทำงาน เพื่อจะว่าเขาเหมาะสมกับอาชีพนี้หรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่เหมาะสมเขาจะเลือกอาชีพใหม่ กระบวนการทั้งหมด ตั้งแต่แรกจนถึงขั้นสุดท้ายกินเวลาประมาณ 10-15 ปี โดยที่ระยะความคิดเริ่มเมื่ออายุประมาณ 10-12 ปี ระยะการทดลองงานเริ่มจากอายุ 12-18 ปี และขั้นสุดท้ายอายุประมาณ 19-21 ปี อย่างไรก็ตาม ระยะต่าง ๆ นี้ อาจเปลี่ยนแปลงไปไ้ควยสาเหตุต่าง ๆ

สำเนา ขจรศิลป์ (2529 : 42-44) ได้อธิบายว่าประสบการณ์ใหม่ ๆ ทำให้บุคคลสร้างความพึงใจด้านอาชีพ พัฒนาการศึกษาอาชีพเป็นการเตรียมตัวและการตัดสินใจเลือกอาชีพ การปรับตัวในการประกอบอาชีพ ลักษณะเช่นนี้ประกอบควยขั้นต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งอาจจะเกิดซ้ำแล้วซ้ำอีกตามทฤษฎีของทีกแมน และโอฮารา แบ่งออกเป็นระยะใหญ่ ๆ ได้ 2 ระยะคือ

1. ระยะเตรียมเลือกอาชีพ (Period of Anticipation or Preoccupation) ในระยะนี้แบ่งออกเป็นขั้นย่อยได้ 4 ขั้น คือ

1.1 ขั้นสำรวจ (Exploration Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะสำรวจข้อมูลต่าง ๆ พร้อมกับประเมินตนเองในด้านความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ประสบการณ์ ลักษณะสาขาวิชาและลักษณะอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนประเมินความเป็นไปไ้ที่จะทำการประกอบอาชีพ

1.2 ขั้นก่อตัวของความคิด (Crystallization Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะนำข้อมูลในขั้นสำรวจมาพิจารณาการรวมกับการพิจารณาถึงคุณค่าและเป้าหมายในชีวิตของตนเอง ประเภทของอาชีพและทางเลือกอื่น ๆ ชัดเจนขึ้น

1.3 ขั้นเลือกอาชีพ (Choice Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะตัดสินใจเลือกอาชีพ การตัดสินใจเลือกอาชีพครั้งนี้จะเป็นการตัดสินใจอย่างชั่วคราวหรือถาวรนั้น ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่มีบุคคล ได้ทราบในขั้นการสำรวจและขั้นการก่อตัวของความคิด

1.4 ขั้นการพิจารณารายละเอียดให้เกิดความกระจ่างชัด (Clarification Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อขจัดความสงสัยและอาจจะหาข้อมูลที่มีรายละเอียด และชัดเจนเพียงพอเพิ่มขึ้นเพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพที่แน่นอน

2. ระยะเวลาประกอบอาชีพและการปรับตัว (Period of Implementation and Adjustment) ในระยะนี้บุคคลพร้อมและเริ่มประกอบอาชีพที่ได้ตัดสินใจเลือกมาแล้ว ระยะเวลาประกอบอาชีพและการปรับตัวแบ่งออกเป็นชั้นย่อย ๆ ได้ 3 ชั้น

2.1 ขั้นการเข้าสู่การศึกษาหรืออาชีพ (Induction Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะ เข้าศึกษาในสาขาวิชาชีพเพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพหรือเริ่มประกอบอาชีพที่ได้เลือกไว้แล้ว โดยทั่วไปบุคคลจะยอมรับและปรับตัวเองเข้ากับสภาพแวดล้อมของอาชีพใหม่

2.2 ขั้นการปรับปรุง (Reformation Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะได้รับการยอมรับ ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาหรืออาชีพที่ได้เลือกแล้ว บุคคลจะพยายามประนีประนอมกันระหว่าง เป้าหมายของตนเองกับของคนกลุ่มใหญ่หรือขององค์กร และในที่สุดเขาก็จะคล้อยตามกลุ่มหรือ เจตนารมณ์ขององค์กร

2.3 ขั้นบูรณาการ (Integration Stage) ในขั้นนี้บุคคลมีความมั่นคงและมีความสำเร็จในการศึกษาหรือการประกอบอาชีพและเห็นว่าอาชีพนี้มีความสอดคล้องและเหมาะสม กับความเป็นจริงของตน

2. กลุ่มทฤษฎีการเลือกอาชีพ

สำเนา ขจรศิณี (2529 : 25-33) ได้กล่าวถึงกลุ่มทฤษฎีการเลือกอาชีพของ นักการศึกษาต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

2.1 ทฤษฎีการวิเคราะห์คุณลักษณะตนเองและอาชีพ (Trait and Factor Theory) สำคัญของทฤษฎีนี้ว่า บุคคลตัดสินใจเลือกอาชีพโดยการวิเคราะห์ตนเองและ

วิเคราะห์อาชีพประกอบกัน และมีหลักเช่นเดียวกัน หลักการแนะแนวอาชีพของเฟรเดอริก พาสัน ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการแนะแนวอาชีพ คือ

2.1.1 วิเคราะห์ตนเอง บุคคลจะวิเคราะห์บุคลิกภาพ ความสนใจในอาชีพ ความถนัด ความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะต่าง ๆ ของตนเอง

2.1.2 วิเคราะห์อาชีพ บุคคลจะทบทวนศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ อย่างละเอียด เช่น ลักษณะของอาชีพ ตลอดจนความต้องการของตลาดแรงงานที่เกี่ยวข้องกับอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนโอกาสที่จะก้าวหน้าในอาชีพ

2.1.3 ใช้วิธีการตามหลักตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ตนเองกับการวิเคราะห์อาชีพประกอบกัน

2.2 ทฤษฎีของ กิ้นซ์เบิร์ก และคณะ (Ginzberg and Associates Theory) ได้สรุปกระบวนการเลือกอาชีพของบุคคลไว้ดังนี้

2.2.1 กระบวนการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับบุคคลในช่วงอายุประมาณ 7-12 ปี

2.2.2 การเลือกอาชีพ เป็นกระบวนการพัฒนาการด้านอาชีพของบุคคลที่เป็นไปตามขั้นตอนและจะไม่ย้อนกลับ

2.2.3 การตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลเป็นกระบวนการที่มีเหตุผล โดยที่บุคคลจะยสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของเขากับโอกาสที่เขาจะประกอบอาชีพนั้นได้จริงเพียงใด ทั้งนี้ย่อมจะเนื่องมาจากข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น โอกาสที่จะเข้าศึกษาเพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ กิ้นซ์เบิร์ก และคณะ ยังได้สรุปตัวแปรในกระบวนการเลือกอาชีพของบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของทฤษฎีไว้ดังนี้

1. สภาพความเป็นจริงของบุคคล อันได้แก่ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และโอกาสในสังคมเป็นตัวแปรที่สำคัญมาก บุคคลที่ไม่มีความสามารถหรือไม่มีโอกาสที่จะศึกษาเล่าเรียนก็ย่อมคอยโอกาสที่จะประกอบอาชีพที่มีรายได้ก็มีเกียรติในสังคมได้

2. ระดับการศึกษาเป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับโอกาสการเลือกอาชีพของบุคคล บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงก็จะมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพได้มาก

3. ความรู้สึกในจิตใจเป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับการเลือกชนิดหรือประเภทของอาชีพ เช่น บางคนมีความใฝ่ฝันที่จะประกอบอาชีพทางด้านศิลปะ เช่น อาชีพศิลปิน นักออกแบบ เป็นต้น
4. ค่านิยมเป็นตัวแปรที่สำคัญในการเลือกอาชีพของบุคคล หากบุคคลมีค่านิยมที่เกี่ยวกับเงินและวัตถุทำให้บุคคลเลือกอาชีพที่มีรายได้ดี เช่น อาชีพแพทย์ วิศวกร นักธุรกิจ เป็นต้น

2.3 ทฤษฎีของ ฮอลแลนด์ (Holland's Theory) จอห์น แอล ฮอลแลนด์ ได้สรุปทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกอาชีพไว้ 4 ประการ คือ

2.3.1 ในสังคมของวัฒนธรรมตะวันตกสามารถแบ่งกลุ่มบุคคลออกตามลักษณะของบุคลิกภาพได้ 6 ประเภทคือ พวกที่ชอบเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ เป็นรูปธรรม (Realistic) พวกปัญญาชน (Intellectual) พวกชอบเข้าสังคม (Social) พวกชอบระเบียบแบบแผน (Conventional) พวกที่มีความทะเยอทะยาน (Enterprising) และพวกชอบศิลปะ (Artistic)

2.3.2 บรรดาอาชีพต่าง ๆ นั้น สามารถแบ่งตามลักษณะและสภาพแวดล้อมได้ 6 ชนิด เป็นไปตามบุคลิกภาพของคนทั้ง 6 ประเภท

2.3.3 บุคคลย่อมแสวงหาสภาพแวดล้อมและอาชีพ ซึ่งเปิดโอกาสให้เขาได้ใช้ความสามารถและทักษะ เพื่อแสดงออกถึงค่านิยมและเจตคติ ตลอดจนการมีบทบาทที่เหมาะสมและหลีกเลี่ยงบทบาทที่ไม่เหมาะสมกับตน

2.3.4 พฤติกรรมของบุคคลสามารถอธิบายได้จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบฉบับแห่งพฤติกรรมของเขากับสภาพแวดล้อมของเขา

ปัญหาและแนวทางป้องกันในเรื่องการพัฒนาอาชีพ

ในการจัดบริการแนะแนวอาชีพนั้น ไม่ได้มีจุดหมายเพียงแต่ช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้เท่านั้น แต่จะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลมีเจตคติและค่านิยมที่ถูกต้องต่อการทํางาน มีจริยธรรม คุณธรรม และมีลักษณะนิสัยที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีความรู้และทักษะเพียงพอในการทํางาน ซึ่งศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ (ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ. 2528 : 17-18) ได้สรุปปัญหาและแนวทางป้องกันปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ สรุปได้ดังนี้

ปัญหา	แนวทางป้องกัน
1. เด็กมีเจตคติและค่านิยมที่ไม่ดีต่อการทำงาน เช่น เห็นว่า - คนที่ไม่ต้องทำงานคือคนมีบุญ - งานที่มีเกียรติคืองานราชการ - คนจะได้รับความสำเร็จเพราะดวง ไม่ใช่เพราะความสามารถ ฯลฯ จึงทำให้เด็กนิยมเรียนต่อในระดับสูงเพื่อรับราชการและไม่ยอมทำงานหนัก ประเทไขแรงงาน ทั้งทำงานอย่างฉาบฉวยเพื่อบูมรวยทางลัดหรือหวังความก้าวหน้าในชีวิตโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง 2. เด็กมีนิสัยและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแก่การทำงาน เช่น - ไม่ขยัน ไม่อดทน ไม่กระตือรือร้น - ไม่รับผิดชอบ ไม่มีวินัยในการทำงาน - ไม่ซื่อสัตย์ - ไม่รอบคอบ ฯลฯ ทำให้เป็นคนที่ไม่น่าไว้วางใจและไม่ได้ผลงาน เต็มตามความสามารถ	1. สร้างเจตคติและค่านิยมที่ถูกต่อการทำงาน เช่น ให้เกิดความรู้สึกว่า - การทำงานทำให้คนมีค่าต่อตัวเองและสังคม - งานสัมมาชีพทุกชนิดเป็นงานที่มีเกียรติ - ความสำเร็จที่แท้จริงจะต้องมาจากความสามารถของตัวเอง ฯลฯ เพื่อให้เด็กได้เลือกวิธีการดำเนินชีวิตในการทำงานที่เหมาะสมกับตนและมีความภูมิใจในงาน และหน้าที่ตนได้รับมอบหมายโดยไม่ต้องเปรียบเทียบกับผู้อื่นและควรถือว่าความก้าวหน้าที่แท้จริงคือความรู้ความสามารถ รวมทั้งทักษะที่เพิ่มขึ้นจากการทำงาน 2. ปรับพฤติกรรมและสร้างเสริมวินัยคุณธรรมในการทำงาน เพื่อให้ได้ลักษณะของคนไทยที่ขยันขันแข็ง อดทน รับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและต่อการทำงาน ฯลฯ ซึ่งจะต้องใช้การฝึกฝนจากปฏิบัติจริงควบคู่กับการพัฒนา ค่านิยมที่ถูกต้อง ฯลฯ

ปัญหา	แนวทางป้องกัน
3. เด็กไม่รู้อยู่ที่ใดที่นอน อาชีพที่ถูกทอดทิ้ง ไม่รู้จักตนเองที่แท้จริงและการตัดสินใจ เด็กขาดทักษะในการวางแผน จึงทำให้ไม่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตัวเองและสอดคล้องกับความต้องการด้านตลาดแรงงานหรือโอกาสในการมีงานทำ	3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันในค่านอาชีพแก่เด็ก โรงเรียนจะต้องมีเครื่องมือและวิธีการที่ทำให้เด็กรู้จักตนเองทั้งในด้านความถนัด ความสนใจ ความสามารถ บุคลิกภาพ ฯลฯ รวมทั้งการฝึกและการให้คำปรึกษาเพื่อให้เด็กจะสามารถวางแผนและตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนและความเป็นไปได้ที่จะมีงานทำ
4. เด็กไม่มีโอกาสเลือกเรียนและฝึกอาชีพตามความถนัด เนื่องจากสถานศึกษาไม่เปิดการสอนด้านวิชาชีพหรือเปิดสอนอาชีพจำกัดเพียง 2-3 อย่าง ทั้งนี้เพราะขาดครูและอุปกรณ์จึงทำให้เด็กไม่มีความรู้ทักษะอย่างเพียงพอ	4. สถานศึกษาควรได้เปิดสอนวิชาอาชีพอย่างกว้างขวางเพื่อสนองความต้องการที่แตกต่างกันของเด็กเท่าที่จะทำได้ หากไม่มีบุคลากรและเครื่องมือพอ วิธีแก้ทำได้โดยพยายามใช้แหล่งทรัพยากรและบุคลากรจากภายนอกโรงเรียนในการฝึกและการจัดหาปัจจัยสำหรับฝึก
5. เด็กมีความรู้และทักษะเพียงพอในการทำงาน แต่ขาดช่องทางและความมั่นใจในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะอาชีพอิสระ	5. โรงเรียนควรฝึกให้นักเรียนหารายได้ในขณะเรียนหรือฝึกอาชีพแต่ละอย่างในขณะที่เรียน เพื่อให้เกิดความมั่นใจในตัวเองและมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษา ทั้งนี้โดยควรเน้นเรื่องการจัดการแบบกลุ่มขนาดเล็ก
6. เด็กมีความรู้และทักษะอย่างเพียงพอทั้งรู้แนวทางในการประกอบอาชีพ แต่ขาดเงินทุนในการลงทุนขั้นต้น	6. โรงเรียนควรฝึกให้เด็กเริ่มต้นโดยการเป็นลูกมือเพื่อสะสมประสบการณ์และเงินทุนไปจนกว่าจะแน่ใจว่าสามารถแยกไปตั้งกิจการตามลำพังได้

ปัญหา	แนวทางป้องกัน
7. เด็กมีผลผลิตทั้งในระดับการฝึกในโรงเรียนและในระดับการประกอบอาชีพ หลังจากจบการศึกษาแต่ไม่มีตลาดจำหน่ายผลผลิตที่ทำขึ้น	7. โรงเรียนควรเสนอแนะและสนับสนุนให้ผลิตในสิ่งที่ท้องถิ่นต้องการและจัดหรือหาแหล่งขายผลผลิตภายในโรงเรียน เช่น สหกรณ์โรงเรียน ร้านค้าโรงเรียนหรือภายนอกโรงเรียน เช่น ตลาดนัดท้องถิ่น สหกรณ์หมู่บ้าน หรือร้านค้าในท้องถิ่น เป็นต้น

การจัดบริการแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดบริการแนะแนวในระดับประถมศึกษา ได้ตระหนักว่าการพัฒนาเด็กให้มีความรู้ทางอาชีพอย่างกว้างขวาง การปรับปรุงบุคลิกภาพ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย จริยธรรม คุณธรรม การตัดสินใจ จำเป็นต้องปลูกฝังและฝึกหัดตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษา การจัดบริการแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา ได้นักการศึกษาและนักแนะแนวได้เสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

ทองเรือน อมรัชกุล (2528 : 2-9) ได้สรุปการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. การแนะแนวทางการศึกษา เช่น การศึกษาต่อ การแก้ปัญหาเรื่องการเรียนรู้สำหรับเด็กก่อน
2. การแนะแนวทางการอาชีพ เช่น การเตรียมตัวเพื่อการประกอบอาชีพ การรู้จักอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น
3. การแนะแนวทางสังคมและส่วนตัว เช่น การคบเพื่อน การแก้ปัญหาส่วนตัว สุขภาพ และครอบครัว

รูปแบบทั่วไปของหน่วยงานในโรงเรียนประถมศึกษา ควร เป็นดังนี้

1. การแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนครูและนักเรียนมาก ควร มีหน่วยงานแนะแนวโดยตรงเป็น เอกเทศ ขึ้นตรงต่อฝ่ายวิชาการหรือผู้อำนวยการโรงเรียน ควรมี อาจารย์แนะแนว เพื่อรับผิดชอบงานแนะแนวภายในโรงเรียนโดยตรง สำหรับครูประจำชั้นนั้นถือว่า เป็นคณะทำงานหนึ่งในหน่วยงานแนะแนว

2. การแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางหรือขนาดเล็ก เนื่องจากจำนวน นักเรียนและครูมีจำนวนไม่มากนัก ดังนั้นควรมีหน่วยงานแนะแนวซึ่งรับผิดชอบโดยครูแนะแนวของกลุ่ม โรงเรียนหรือในแต่ละกลุ่มโรงเรียนควรมีหน่วยงานแนะแนวเพื่อรับผิดชอบงานแนะแนวในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดกลางหรือขนาดเล็กหลาย ๆ โรงเรียน โดยหน่วยงานแนะแนวดังกล่าวจะตั้งอยู่ใน โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง โดยที่ผู้ปฏิบัติงานแนะแนวนั้นจะหมุนเวียนไปปฏิบัติงานตามโรงเรียนต่าง ๆ ที่รับผิดชอบตลอดปีการศึกษา สำหรับครูประจำชั้นถือว่าเป็นคณะทำงานหนึ่งในหน่วยงานแนะแนว ดังกล่าว

3. การแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาที่ดำเนินการโดยครูประจำชั้น ทำหน้าที่แนะแนว ความรู้เกี่ยวกับการสอนวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาอาจจะจัดให้มีการสอนแนะแนวเป็นรายวิชาใน รูปกิจกรรมโฮมรูมก็ได้ ซึ่งครูประจำชั้นเป็นผู้ดำเนินการ แผนกกรณีโรงเรียนอาจมีผู้ให้คำปรึกษา แบบวางแผนเวลาประจำโรงเรียนได้เป็นครั้งคราวตามที่เห็นสมควร

วัชร ทรัพย์มี (2523 : 98) ได้ให้แนวคิดสรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา ควร เน้นให้นักเรียน เกิดเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตทั้งหลายต่อการทำงาน รู้จักโลกของงาน ให้ เข้าใจตนเองในเรื่องความสนใจ ความถนัด และความสามารถ

อาภา ณัฏฐาง (2528 : ไม่มีเลขหน้า) ได้เสนอแนวคิดสรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพ ในระดับประถมศึกษาควร เน้นในการสร้างเจตคติและค่านิยมที่ถูกต้องต่ออาชีพ สร้างความสนใจใน อาชีพทั่ว ๆ ไป รวมทั้งการฝึกนิสัยพื้นฐานที่จะประกอบการอาชีพ

สมชัย วุฒิปรีชา (2529 : 66-72) เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้แนวคิดสรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษาเป็นกิจกรรมสำคัญและจำเป็น กิจกรรม ควรแทรกอยู่ในการเรียนการสอนทุกวิชา โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาการ งานพื้นฐานอาชีพ ครูจะต้องมี บทบาทและความรับผิดชอบต่อเรื่องนี้ โดยพยายามให้เด็กได้รู้จักตนเอง ได้ค้นพบตัวเอง ตลอดจนค้นพบความชอบและความถนัดของตนเอง

ชำนาญ ปทุมสินธุ์ (2528 : 89) ได้ให้แนวคิดโดยสรุปไว้ว่า การแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา ต้องการให้เด็กได้รู้จักโลกของอาชีพอย่างกว้างขวาง และให้เด็กตระหนักว่าแต่ละบุคคลจะมีความพึงพอใจงานใดอย่างไร ทั้งนี้ครูในระดับประถมศึกษาสามารถช่วยเหลือเด็กในการเตรียมตัวเรื่องอาชีพได้ ดังนี้

1. ให้ความรู้กว้าง ๆ เกี่ยวกับโลกของงานอาชีพ
2. ปลูกฝังเจตคติและค่านิยมที่ดีต่องานอาชีพที่สุจริตทุกประเภท
3. ให้เด็กมีความเข้าใจลักษณะบางอย่างเกี่ยวกับความแตกต่างของบุคคลในการประกอบอาชีพ

อาชีพ

4. ให้เด็กรู้จักมองตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งความสามารถ ความสนใจ และความถนัด
5. ช่วยเหลือผู้ปกครองให้รับทราบและยอมรับในความสามารถของบุตรหลาน เพื่อจะได้พัฒนาบุตรหลานของตนให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา สรุปไว้ว่า การแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษานั้น เน้นการให้นักเรียนได้รู้จักตนเองว่าตนมีความสนใจ มีความถนัด มีความสามารถอย่างไร และเพียงไร สามารถประเมินตนเองได้ว่าชอบ ไม่ชอบสิ่งใด เพราะอะไร ให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพอย่างกว้างขวาง สนใจในสัมมาชีพทั่ว ๆ ไป ปลูกฝังพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่ดีถูกต้องต่อการประกอบอาชีพ และเสริมสร้างลักษณะนิสัยพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เช่น มีความขยัน ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา และมีระเบียบวินัย เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

ปริญดา บุญศิลาเลิศ (2520 : 148) ได้ทดลองใช้ชุดแนะแนวอาชีพกับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพนมสารคาม "พนมดงรักวิทยา" จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2520 ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการแนะแนวโดยใช้ชุดการแนะแนวอาชีพ มีปัญหาในการเลือกอาชีพน้อยกว่าเมื่อยังไม่ได้รับการแนะแนวโดยใช้ชุดแนะแนวอาชีพ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม

ทดลองกับกลุ่มที่ได้รับการแนะแนวโดยวิธีเกม ปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการแนะแนวโดยใช้ชุดการแนะแนวอาชีพ มีปัญหาในการเลือกอาชีพน้อยกว่ากลุ่มที่ได้รับการแนะแนวโดยวิธีเกม

สุภา ออนชอย (2524 : 106) ได้ศึกษาถึงผลของการแนะแนวอาชีพแบบกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมการหาอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจันทรพูนบำเพ็ญ กรุงเทพมหานคร ได้ผลปรากฏว่า เด็กเรียนที่ได้รับการแนะแนวอาชีพแบบกลุ่ม มีพฤติกรรมการหาอาชีพสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับการแนะแนวอาชีพแบบกลุ่ม

กรวัชรพันธุ์ จิตตรง (2526 : 91-93) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาในอนาคต (ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นไป) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา จะต้องเน้นการแนะแนวอาชีพมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร โครงการเรียนและการประกอบอาชีพ เพื่อให้กิจกรรมนี้ได้รับความสำเร็จ การให้บริการสนเทศ (Information Service) จะต้องทำอย่างมีระบบ โดยมีศูนย์สนเทศพร้อมบุคลากรประจำในด้านการสอนกิจกรรมแนะแนวอาชีพต้องเน้นการจัดกิจกรรมกลุ่ม (Group Work) นอกจากนั้นจะต้องมีการประสานงานและประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนโดยจัดในรูปคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการจัดหาทุน คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ และแหล่งฝึกงาน ทุนงาน เป็นต้น

งานวิจัยในต่างประเทศ

ดูกิน (Dugin. 1974 : 2475-A) ได้สำรวจสภาพของการจัดโครงการแนะแนวอาชีพของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประเภทต่าง ๆ ในมลรัฐโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา ได้ว่า

1. ผู้แนะแนวใช้เวลาสำหรับให้คำปรึกษามากที่สุด ผู้ที่มาขอรับคำปรึกษาเป็นรายบุคคลส่วนมากมีปัญหาทางอารมณ์และปัญหาส่วนตัว
2. นักเรียนมาขอรับบริการแนะแนวทางการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ การอาชีพและการปรับตัว
3. งานแนะแนวจะดำเนินไปได้ดี ถ้าครูใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อโครงการแนะแนวของโรงเรียน

เคอร์แรน (Curran. 1977 : 1886-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการแนะแนวอาชีพ
ระยะสั้นที่ต่อการพัฒนาบุคคลในด้านอาชีพสำหรับนักเรียนระดับ 10 (Grade 10) แนะแนวอาชีพ
ระยะสั้น และนอกจากนี้โดยการแนะแนวอาชีพระยะสั้นยังเพิ่มความสามารถในอาชีพและส่งเสริมนิสัย
ประหยัดอีกด้วย

รอดเจอร์ (Rodgers. 1975 : 4446-A) ได้ศึกษาเรื่องการทำงานที่มีผลต่อภูมิจิต
ทางอาชีพ โดยศึกษากับนักเรียนปีสุดท้ายของโรงเรียนมัธยมศึกษา (High School) ทางตะวันตก
ของสหรัฐอเมริกา เครื่องมือที่ใช้คือ Holland's 11 Scale Vocational Preference Inventory
ซึ่งวัดภูมิจิตทางอาชีพและแบบสอบถามประสบการณ์การทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์
ในการทำงานจะสนใจในอาชีพกว้างขวางกว่า และมีคะแนนภูมิจิตทางอาชีพสูงกว่าวัยรุ่นที่ยังไม่ได้
ทำงาน และพบว่าการทำงานมีผลต่อภูมิจิตทางอาชีพของเพศชายสูง

ฮอปเพ็ค (Hoppeck. 1976 : 138-140) ได้รวบรวมจุดประสงค์ของการแนะแนว
อาชีพในระดับประถมศึกษาไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กเกิดความมั่นคงทางจิตใจเพิ่มขึ้นในการที่จะก้าวออกไปสู่โลกภายนอก ก่อ
ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นและเป็นมิตรกับคนรอบข้าง
2. เพื่อส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก โดยช่วยให้เขาได้เรียนรู้ในสิ่งที่เขา
ต้องการจะเรียน และให้ได้รับความสนุกสนานจากการเรียนนั้น
3. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพให้แก่เด็ก เป็นการป้องกันการตัดสินใจเลือกอาชีพทั้ง ๆ
ที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ
4. เพื่อสนับสนุนให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่มีประโยชน์ อันจะเป็นแนวทางในการตัดสินใจ
เลือกอาชีพในอนาคต
5. เพื่อช่วยให้การวางแผนทางในการเลือกอาชีพมีส่วนช่วยพัฒนาความเข้าใจและเจตคติ
เกี่ยวกับโลกของงาน อันจะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจหางานหรือหาแหล่งศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น
6. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่กำลังจะเลือกเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาประเภท
ต่าง ๆ
7. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันและกำลังหางานทำ ซึ่งเด็กเหล่านี้
ต้องการข้อมูลด้านอาชีพ เพื่อช่วยในการตัดสินใจหางานหรือแหล่งศึกษาต่อ
8. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ต้องการเงิน ใ้รู้จักวิธีการหาเงินโดยสุจริต

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใ้รู้จักวิธีการหาเงินโดยสุจริต เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะนักเรียนในระดับประถมศึกษา แม้จะยังไม่มีมรดกสืบทอดใจเลือกอาชีพในระดับประถมศึกษา แต่เด็กได้พัฒนาความสนใจของงานอาชีพ เด็กจึงสามารถเติบโตขึ้นในโลกที่เต็มไปด้วยอาชีพประเภทต่าง ๆ และช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดีต่องานและลักษณะนิสัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

สมมติฐานในการวิจัย

1. การจัดบริการแนะแนวอาชีพตามทักษะของครูแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการทดลองการจัดบริการแนะแนวอาชีพอย่างเป็นระบบครบวงจร ของกระทรวงศึกษาธิการกับโรงเรียนประถมศึกษานอกโครงการทดลองแตกต่างกัน
2. ผลการจัดบริการแนะแนวอาชีพตามทักษะของครูแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการทดลองการจัดบริการแนะแนวอาชีพอย่างเป็นระบบครบวงจร ของกระทรวงศึกษาธิการกับโรงเรียนประถมศึกษานอกโครงการทดลอง แตกต่างกัน